

Konferencia „Fortifikácie na slovensko-moravskom pohraničí“

Zuzana Staneková

Považské múzeum v Žiline pod záštitou Žilinského samosprávneho kraja zorganizovalo jednoduchú konferenciu, s názvom „Fortifikácie na slovensko-moravskom pohraničí“. Jej realizácia súvisela s pripravovanou novou archeologickou expozíciou „Pred hradbami, za hradbami...“, ktorá, ako naznačuje jej názov, je venovaná opevneniam a ich vývoju od praveku až po neskorý stredovek.¹ Zaujímavosťou je, že spočiatku malo ísť o odborný seminár s dvomi, prípadne tromi prednáškami, ktoré by témou nadviazali na scenár expozície a načrtli vývoj opevnení na území Slovenska a susednej Moravy. Avšak záujem odborníkov, predovšetkým z radov archeológov, o aktívnu účasť na tomto pripravovanom seminári bol taký vysoký, že organizátori sa rozhodli vyhovieť tejto situácii a podujatie tak získalo rozmer vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Treba však povedať, že napriek vysoko odbornému charakteru konferencie táto zostala prístupná aj širokej verejnosti, a potešujúci je aj fakt, že účasť laikov nebola zanedbateľná.

Konferencia sa uskutočnila 5. júna 2019 v priestoroch prednáškovej a spoločenskej sály vo východnom paláci Budatínskeho hradu v Žiline. Odznelo počas nej dovedna deväť príspevkov od 19 odborníkov zo Slovenska a Moravy. Konferencia bola bezpochyby zaujímavá a veľmi podnetná a autori uvítali tiež možnosť publikovať svoje príspevky vo Vlastivednom zborníku Považia XXIX, ktorý vydalo Považské múzeum v Žiline koncom roku 2019.

Úvodnými slovami sa účastníkom prihovril najprv riaditeľ Považského múzea v Žiline, Michal Jurecký a neskôr aj riaditeľ Odboru kultúry Žilinského samosprávneho

Obr. 1: Privítanie účastníkov konferencie. |

Obr. 2: Pohľad do sálu na účastníkov konferencie. |

Obr. 3: Pohľad do sálu na účastníkov konferencie. |

kraja, Martin Hromada, pričom obaja vyjadrili potešenie nad takýmto počínom a poukázali na potrebu šíriť vedomosti nie len v radoch odborníkov, ale pôsobiť výchovne aj na verejnosť a najmä u mladých ľudí zvyšovať kultúrne povedomie.

Konferencia pozostávala z dvoch blokov prednášok. Do dopoludňajšieho bloku bolo zaradených päť referátov zameraných najmä na vývoj opevnení v praveku až včasnóm stredoveku.

Prvý príspevok s názvom „Fortifikácie eneolitu a doby bronzovej na moravsko-slovenskom pomedzí“ predniesli Jaroslav Peška (Archeologické centrum Olomouc), Jana Mellnerová Šuteková (Univerzita Komenského v Bratislave) a Samuel Španihel (Muzeum regionu Valašsko). Predstavili aktuálny stav poznatkov o opevnených sídliskách na vyčlenenom území z pohľadu ich diferenciácie v teréne a hovorili aj o možnostiach datovania a dynamike sídelných stratégií v staršom praveku. V ďalšom referáte spoluautori Ivan Čížmář (Ústav archeologické památkové péče Brno), Adam Fojtík (Ústav archeologické památkové péče Brno), Martin Golec (Univerzita Palackého v Olomouci), Jana Langová (Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně), Marek Novák (Muzeum Blanenska) a Miroslav Popelka (Ústav archeologické památkové péče Brno) predstavili „Výsledky systematické prospekce opevněné lokality Čertův kámen (Provodov – Rýsov)“. Je to lokalita známa odbornej i laickej verejnosti už dosť dlho, avšak väčšina nálezov z nej pochádza z prospekcií amatérov a detektoristov. Okrem niektorých významných nálezov z tejto lokality (napr. hroty šípov skýtskeho pôvodu) tak autori poukázali aj na problém vykrádania kultúrneho dedičstva. V ďalšej prednáške Gabriel Fusek (Archeologický ústav SAV Nitra) predstavil „Pevnostný systém veľkomoravského hradiska v Divínke“ a prezentoval výsledky najnovšieho výskumu na vedecké a dokumentačné účely, ktorý tu prebiehal systematicky v rokoch 2013–2019. V Divínke, na kopci severne od Veľkého vrchu bol v roku 2018 zahájený aj iný, dvojročný projekt zameraný na archeologický výskum opevnenia známeho v tejto polohe už niekoľko desaťročí. Výsledky tohto výskumu prezentoval Michal Holeščák (Archeologický ústav SAV Nitra) v spoluautorskom príspevku s Andreou Slanou (Považské múzeum v Žiline) pod názvom „Archeologický výskum stredovekého hrádka v Divínke, poloha Hradisko“. Prvý blok prednášok ukončil referát „Drevozemné opevnenia v Kysuckej vrchovine“. Autor príspevku, Peter Bednár (Archeologický ústav SAV Nitra), v ňom predstavil doterajšie poznatky o drevozemných opevneniach v Kysuckej vrchovine, predovšetkým v katastroch Kotrčinej Lúčky a Gbelian. Načrtol problém datovania týchto opevnení vychádzajúci zo súčasného stavu výskumu a poukázal aj na možnosti postavenia a významu týchto hrádok v štruktúre osídlenia.

Po skončení prvého bloku prednášok sa aktívni i pasívni účastníci konferencie odobrali na obed do novozrekonštruovaných priestorov druhého nadzemného podlažia Budatínskeho hradu. Tu si pri poobedňajšom čaji či kávičke mali možnosť pozrieť miestnosti určené pre pripravovanú archeologickú expozíciu. Táto bola zároveň prezentovaná formou desiatich roll-up banerov, kde sa mohli účastníci dozvedieť viac o scenári expozície a o jej zameraní. Druhú časť roll-upovej výstavy tvorilo rovnako desať banerov grantového partnera, Muzea Beskyd vo Frýdku-Místku, pričom tieto predstavili hrad Hukvaldy a jeho okolitú flóru a faunu.

Druhý blok prednášok bol zameraný na vývoj kamenných hradov a novoveké pevnostné systémy. Ako prvý zaznel príspevok „Hrad Hukvaldy – počátky, rozkvět a soumrak středověké fortifikace“, ktorý predniesol Petr Juřák (Muzeum Beskyd Frýdek-Místek). Poukázal na historické pozadie, ale aj smutné osudy, ktoré tento hrad postihli po tom, ako prestal byť využívaný. Autorské duo Adam Fojtík (Ústav archeologické památkové péče Brno) a Radim Vrla (Národní památkový ústav) v príspevku na tému „Hrad Brumov – rekonstrukce předhradí“, predstavili novú rekonštrukciu tohto hradu a taktiež sa z pohľadu „pamiatkárov“ zamysleli nad problematikou nadmerného dorekonštruovania stredovekých hradov. Jozef Mihálik (Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici) a Mária Takáčová (Považské múzeum v Žiline) predstavili stavebný vývoj hradu Hričov a aktívnu starostlivosť Združenia priateľov Hričovského hradu, ktorého sú zakladateľmi a členmi. Ostatný referát tejto konferencie bol zameraný na „Relikty novovekého fortifikačného systému v Čiernom na Kysuciach“. Jeho autor, Marek Vojteček (Archeologický ústav SAV Nitra) v ňom predstavil tento dôležitý prvok pevnostného systému Jablňovského priesmyku, ktorého počiatky siahajú do polovice 17. storočia. Archeologický výskum, prebiehajúci v nedávnej minulosti v súvislosti so stavbou diaľnice v tomto úseku, priniesol spresňujúce informácie o priebehu opevnenia, ale aj o konštrukčných prvkoch tohto, dve storočia aktívne fungujúceho fortifikačného systému.

Po skončení druhého bloku prednášok sa časť aktívnych účastníkov, ktorí doteraz nenavštívili Budatínsky hrad, nadchlo možnosťou pozrieť si jeho priestory, ostatní zotrvali v nezáväzných debatách v blízkosti občerstvenia. Aktívni účastníci vyslovili potešenie, že konferencia bola príjemná a prínosná. Mnohí sa tak po rokoch opäť stretli so svojimi kolegami a kamarátmi, niektorí zase mali možnosť nadviazať nové pracovné i priateľské vzťahy, a tak, ako to už pri akciách tohto typu býva, mala táto konferencia aj veľmi príjemný, ľudský rozmer.

Poznámky:

- ¹ Konferencia a archeologická expozícia boli finančne podporené projektom „Každá história si zaslúži svoj priestor“, p. č. 304021C852 z programu cezhraničnej spolupráce Interreg V – A Slovenská republika – Česká republika 2014–2020 so spolufinancovaním z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátneho rozpočtu SR.